

ԳԵՂՈՆ ՐԻՏԻՆԿԻ ԲԱՆՏԻՆ

Աւա՛ղ, սոսկալի է բզգալ
Տառապամբն ուրիշի մ'յանցանքին,
Կը մըտնէ մինչեւ կոթն իր թունոտ,
Հոգիին մէջ դաշոյնը Մեղին,
Եւ արեան համար որ չենք թափած,
Զերդ հալած կապար՝ հոսքն արցունքին:

Հըսկիչներն, կօշիկով թաղիքէ,
Դուռներու ծակերուն աչք յառած,
Կը դիտեն, սաքսափի նայուածքով,
Գորշ ձեւերն յատակին երկարած,
Զարմացած թէ ինչո՛ւ կ'ազօթեն
Մարդիկ՝ որ բնաւ ազօթ չէին ըրած:

Յայզն ամբողջ չոփեցինք ազօթի,
Մենք խենթեր սուգ ընող՝ դիակի մ'.
Գիշերուան փետուրներն շարժեցին
Փետուրներն մեռելի կառքին.
Ու խիղճի խայթին համն
էր լեզի գինի վրան ըսպումգին:

Գորշ ափուրը կանչեց, կարմիրն ալ,
Սակայն օրը չէր գար.
Անկիւններն մեր պառկած, կորացած
Սարսափը կը սողար.
Ամէն մէկ չար ոգի՝ կը շըրջի որ ցայգին,
Մեր դիմացը կեցած կը խաղար:

Յուցական փայլածքով, գարշելի շընորքով,
Ոգիներն այդ իրար՝ դէմ գալով,
Մըշուշին մէջէն գերդ ուզեւոր,
Կ'անցնէին շուտափոյթ սահելով,
Նըրբօրէն դարձադարձիկ,
Լուսինը ծաղր ընող երկպարով:

Ծագրական դէմքերով անցքն անոնց,
Տեսնա՛մ մենք-նիզն շուքեր ձեռ-ձեռի-,
Դարձադարձիկ, խառնիխառն ոգիներ,
Ելած Սպանական պարի.
Տարօր'նակ ձեւերն այդ էին գերդ արաբէս,
Աւագին վրայ գերդ անցքն հովերի:

Ինչպէս պըտըտող պուպրիկներ,
Մանրաբայլ, ծայրակոխ փայեցին.
Սըրինգով ահաճայն լըցրին ունկն,
Ահագոռ դիմակով պարեցին.
Մեռելը արթընցնող երգերով,
Երկար ու բարձրաճայն երգեցին:

«Օհօ, լայն է աշխարհին» կ'երգէին,
«Բայց կապուած ռոֆերն կազ կ'ընթանան.
«Նետել վէգը վայել է մարդուն
«Թէեւ մէկ, կամ երկու անգամ,
«Գաղտնի Տունին մէջ Ամօթի,
«Զի՛ր՝ շահիր, Մեղֆին հետ խաղացողը սակայն»:

Եւ այդպէս ցատկոտում, զըւարթ
Ոգիներն այդ՝ չէին օդային
Մարդերու համար շրջապուած,
Որոնց ռոֆերը ազատ չէին.
Ա՛հ, վէրֆեր Յիսուսի, անմեք ողջ,
Ահաւոր տեսք մը ցայց կու տային:

Դարձադարձիկ կը պարեն, կը դառնան,
Կը շրջին ըզմայլած գոյգեր.
Նըրբակոխ, կիներու պէս թեթեւ,
Սանդուխէն կողմնադարձ կ'ելլեն վեր,
Ու նըրբին ծաղրանքով, շողովող նայուածքով,
Ամեն մէկն ազօթֆին մեր կ'օգնէր:

Աստուան հովն իր ոգրն ըսկըսաւ,
Գիշերը՝ բայց տեսց նորէն.
Սկայ «հոր»ին մէջէն ցանցը աղջին,
Կը մանէր մութին մէկ թելն սողալէն.
Ազօթֆին հետ մեր վայսը կ'անէր,
Արեւուն արդար վընիռէն:

Ողբացող հովը կը պըտըտէր,
Բանտին պատին շուրջը լացող,
Մինչեւ՝ գերդ շրջանիւ պողպատի,
Ըզգացինք վայրկեաններն սողացող.
Ողբացող հով, Օ՛, ի՛նչ եմք ըրած,
Ունենանք որ այդպէս հոգացող:

Վերջապէս տեսայ եւ մըթաստուեր
Ձողերու գործուածքը կապարի,
Հերմակ'ծեկ պատին ընդմէջէն,
Դիմացն իմ տախտակէ մահն'կայի.
Ու գիտցայ թէ տեղ մը երկրի վրայ,
Ահաւոր այգն Աստ'ծոյ կը կարմրի:

Վեցին մենք մաքրեցինք մեր խուցերն,
 Ու եօթին ամէն ինչ խաղաղ էր,
 Բայց աւաչն ու ճօնքը քեւի մը
 Զօրաւոր, կը թռէր բանտն լեցնել,
 Քանգի Տէրը Մահուան՝ շունչով սառն
 Մըտած էր մեռցընել:

Զանցաւ ան ծիրանի ըզգեցած,
 Ոչ հեծած ըսպիտակ երիվար.
 Երեք գիրկ պարան, փայտ մ'ալ սահուն,
 Կը բաւեն կախ'դանի մը համար.
 Եւ գուժկանն ամօթի պարանով,
 Եկաւ որ գազունի գործն այդ ածէ ի կատար:

Մենք մարդոց պէս որոնք առ խարխափ,
 Կը քալեն ճահիճի մ' մէջ խտար,
 Այլեւրս չիշխեցինք աղօթել,
 Ոչ ալ մեր անձկութեան ընթացք տալ.
 Անձնիւրին մեր մէջ բան մ'էր մեռած,
 Ինչ որ էր մեռած՝ Յոյսն էր այդ ալ:

Զ'արդարութիւնն իսկոտ՝ մարդու կ'ընթանայ
 Իր համբան, չի դառնար մէկդի ան,
 Կըսպանէ տրկարն ու զօրաւորն,
 Ունի ան քայլուածքը Մահուան.
 Երկաթէ կըրտնկով կըսպանէ
 Զօրաւորն, ճիւղն այդ ծնողասպան:

Սպասեցինք ժամ ութի զարկին,
 Մարաւէն, քանձրացած, մեր լեզուն,
 Քանգի զարկն ութի՝ Գիրն է ճակտի,
 Որ կ'ընէ մարդը նըզովուն.
 Ամենէն բարինն, ու չարին
 Գործածէ պիտ' օղակ մը սահուն:

Զունէինք ընելիք մենք ուրիշ,
 Բայց սպասել նըշանին գալիք.
 Ու գերդ քար, հովտի մ' մէջ առանձին,
 Նըստեցանք մենք հանդարտ ու լըռիկ,
 Զերդ թըմբուկ մը խենթի մ' ձեռքին տակ,
 Կը գարնէր մէն մի սիրտ արագ, պիրկ:

Ու զարկաւ դողացող օդին մէջ,
 Յեղակարծ ցընցաւմով ժամացոյցը քանտին,
 Ողջ քանտէն բարձրացաւ,
 Վհատութեան անգոր ձայն մ'ողբագին,
 Զայնին պէս որ կը լսեն ահաբեկ
 Պահնորդներն՝ որչէ մը բորոտի մ':

Կը տեսնէ մէկն ինչպէս՝ ահաւոր
 Բաներ երագի մ' մէջ բիւրեղ,
 Տեսանք մենք ճարպոտ չուան կանեփին,
 Կախուած գերանէ մը աւել,
 Լըսեցինք ազօթքը որուն տուաւ
 Դահնին օդն՝ խեղդուած ճիչի մ' ձեւն:

Յաւն ամբողջ որ շարժեց գայն այդպէս,
 Եւ որմէ դառն ճիչն այդ բարձրացաւ,
 Ու վայրագ գիղջն ու քիթն արիւնտ,
 Ոչ մէկը ինծմէ լաւ իմացաւ-
 Զի մէկէ աւելի կեանք ապրող,
 Պիտ' կըրէ մէկէ շատ՝ Մահուան ցաւ:

Այն օրը երբոր մարդ կը կախեն,
 Մատռան մէջ պաշտամունք չըլլար,
 Երեցին դէմքը շատ է տըժգոյն,
 Կամ անոր սիրտը շատ է տըկար,
 Կամ բան մը՝ աչքերուն մէջ անոր,
 Մէկն որուն ճայիլ պիտ' չը ցանկար:

Մեզ փակուած պահեցին մինչ՝ կէսօր,
 Յետոյ գանգն հընչեցին.
 Պահնորդներն բանալիով զընգուն,
 Ունկընդորդ մեր խուցերը բացին.
 Երկաթէ սանդուխէն իջանք մենք,
 Անձնիւրն իր դըժոխքէն առանձին:

Աստուծոյ քաղցր օդին մէջ գացինք,
 Սակայն ոչ ըստ սովոր կարգին,
 Զի մէկուն դէմքն անբնական էր վախէն,
 Գորշ էր գոյնն ուրիշի մը դէմքին.
 Բայց բընաւ չը տեսայ տխուր մարդիկ,
 Դիտէին օրն այդպէս անձկագին:

Բնաւ չտեսայ տխուր մարդիկ ճայող,
 Նայուածով այդպէս անձկագին,
 Այն պըգտիկ վըրանին կապուտակ,
 (Բանտուածներս կը կոչենք գայն երկին),
 Անտովոր ազատ՝ քեամբ անցնող,
 Երջանիկ մէն մ'ամպի սահանքին:

Կային մեր մէջ մարդիկ բայց, որոնք
 Կ'ալէին գըլխահակ, գիտէին
 Թ'անձնիւրն իր թածն ըլլար ըստացած,
 Պիտ' իրենք անոր տեղն մեռնէին.
 Ըսպանած էր բան մ'ան կենդանի,
 Մինչ իրենք մեռելը սպանած էին:

Զի ան որ կրրկին կը մեղանչէ,
Կ'արթընցնէ մեռել մ'որ տանջութի ան,
Կը հանէ բըծաւոր պատանփէն,
Կ'արնոտէ գայն եւս մէկ անգամ,
Կ'արնոտէ գայն խոշոր թաթերով,
Ու գանի կ'արնոտէ ընդունայն:

Զերդ կապիկ, գերդ հրտպիտ,— անհռնի
Աստղանիշ նետերով մեր հագուստն,—
Կ'երթայինք մենք լուռ ու դարձաբարձիկ,
Լըպըծուն ասփալթէ բակին շուրջն,
Ու ոչ ոք կը խօսէր ոչ մէկ բառ,
Կ'երթայինք դարձաբարձիկ լուռ ու մունջ:

Լրռութեամբ կ'երթայինք շըրջադարձ,
Մէջէն 'մեն մէկ պարապ միտքին,
Յուշերը ահաւոր բաներու,
Կ'խուժէին սարսափով փոքոր'կին.
Ահաւորն առջեւէն կը ֆայէր,
Զարհուրանքն ետեւէն 'մեն մէկին:

Կ'նեմէին պահնորդները վեր—վար,
Հրակելով 'րենց հօտին անբան,
Զգեստներով մաքուր ու նոր,
Հագուստներ հագած՝ տօնական.
Պոթերուն կիրէն մենք գիտէինք՝
Կատարած իրենց գործը սակայն:

Զի ուր որ դամբան մ'էր լայնաբաց,
Հոն բընաւ չըկար այլ գերեզման,
Ահարկու բանտին քովը պատին,
Շերտ մը տիգմ ու աւագ կար միայն,
Եւ պըզտիկ կոյտ մըն ալ կիզող կիր,
Որպէս զի ունենայ ծածկոյթ մ'ան:

OSCAR WILDE

Թրգմ. Մ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

(Շարունակելի)